

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De langstlevende echtgenoot : een vergelijking van de positie van de langstlevende echtgenoot in het Marron-erfrecht met de positie van de langstlevende in het Caraïbisch en het Surinaams erfrecht

Veira, M.A.

Publication date
2006

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Veira, M. A. (2006). *De langstlevende echtgenoot : een vergelijking van de positie van de langstlevende echtgenoot in het Marron-erfrecht met de positie van de langstlevende in het Caraïbisch en het Surinaams erfrecht*. Wolf Legal Publishers.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Samenvatting

Bij de start van het onderzoek naar de positie van de langstlevende echtgenoot in het Marron-erfrecht, bleken de hoofdlijnen van dit erfrechtelijk systeem eerder niet schriftelijk te zijn vastgelegd, evenmin als de hoofdlijnen van het erfrechtelijk systeem van de Caraïben, waarmee een vergelijking zou plaatsvinden. Allereerst heeft daarom door middel van interviews schriftelijke vastlegging van de hoofdlijnen van de twee genoemde tribale systemen plaatsgehad. Het uitgangspunt van de vergelijking van deze drie systemen is het feit dat een aantal basisbegrippen aangaande het huwelijksvermogens en het erfrecht, bij alle drie groepen dezelfde betekenis hebben (zie hoofdstuk 3, paragraaf 2). Bij de vergelijking van de positie van de langstlevende echtgenoot in het Marron-erfrecht met de positie van de langstlevende in het Caraïbsch en Surinaams erfrecht, was de verwachting dat het erfrechtelijk systeem van de twee tribale volken meer met elkaar gemeen zouden hebben dan het erfrechtelijk systeem van de Marrons en het Surinaams systeem. De positie van de langstlevende echtgenoot in het Marron-erfrecht was verbazingwekkend genoeg beter te vergelijken met de positie van de langstlevende echtgenoot in het Surinaams erfrecht. De uitgangspunten van het erfrechtelijk systeem van de Marrons en de Caraïben verschillen namelijk heel veel van elkaar. Gezien het feit dat aan het eind van elk hoofdstuk reeds diepergaande conclusie getrokken zijn, zal ik onderstaand de verschillende hoofdstukken kort de revue laten passeren.

In hoofdstuk 1 wordt ingegaan op de vraag wie de Marrons van Suriname zijn, hoe de stammen ontstaan zijn, hoe de Marrongemeenschap is samengesteld en op welke wijze rechtsvinding bij de Marrons plaatsvindt. Ook wordt ingegaan op de rechtsvinding bij de Caraïben waarna een beschrijving is gevolgd van de fasen van het veldonderzoek zoals het vooronderzoek, het afnemen van de interviews en de verwerking van de verkregen informatie. Gezien het feit dat rechtsvinding bij beide groepen verwegend door mannen plaatsvindt, is getracht daarnaast de vrouwelijke leden van de stammen te interviewen zodat nagegaan kon worden of het recht ook in de praktijk van toepassing is.

Hoofdstuk 2 behandelt de verhouding tussen het Marron-erfrecht en het Surinaams recht. Hierbij komen de inhoud en de toepassing van de in de achttiende eeuw gesloten contracten tussen de Centrale overheid van Suriname en de Marrons aan de orde. Dit wordt gevolgd door de bronnen van het Surinaams recht waarbij de verhouding tussen deze bronnen en het Marron-erfrecht wordt uitgediept. De verhouding tussen het Marron-erfrecht en het verdragenrecht komt daarna aan de orde. Op de grondrechten van de Marrons en het afdwingen van deze grondrechten wordt ook ingegaan.

Ik ben tot de slotsom gekomen dat verschillende economische, sociale en culturele grondrechten van de Marrons geschonden worden. Voor de afdwingbaarheid van de grondrechten wordt in de richting van de internationale gerechtshoven gekeken. In de *Awas Tingni versus Nicaragua case* was reeds door het Inter-Amerikaanse Hof voor de Rechten van de Mens aangegeven dat de gemeenschappelijke eigendom van inheemse volken een geheel eigen vorm van eigendom is. Deze uitspraak is door het Hof in de *Moiwana village versus Suriname* in 2005 be-

vestigd. In de Aloeboetoe case is de staat Suriname door het Hof veroordeeld tot het betalen van schadevergoeding aan de slachtoffers.

Hoofdstuk 3, 4 en 5 beschrijven respectievelijk de positie van de langstlevende echtgenoot tegen de achtergrond van het huwelijksvermogens- en erfrecht bij de Marrons, de Caraïben en in Suriname. Hierin komen de hoofdlijnen van het huwelijksvermogensrecht aan de orde evenals de grondslagen van het erfrecht, de erfopvolging en verdeling van de nalatenschap en de vermogensrechtelijke positie van de langstlevende echtgenoot allen tegen de achtergrond van het rechtssysteem van respectievelijk de Marrons, de Caraïben en het in Suriname geldend recht.

Het meest opmerkelijke in hoofdstuk 3 is het feit dat de langstlevende Marron echtgenoot traditioneel niet in aanmerking komt voor een deel van de nalatenschap. Gezien het feit dat de Marron-man en de Marron-vrouw niet met elkaar samenwonen, ontstaat er na de dood van een van de echtgenoten zelden verwarring over de vraag wie de eigenaar van de goederen was en wie dus de erfgenamen zijn. Had de man de vrouw na het huwelijk meegenomen naar zijn dorp dan vervallen na de dood van de Marron-man haar gebruiksrechten op de grond waarop de hut staat en de grond die de vrouw na het huwelijk toegewezen werd om landbouw op uit te oefenen, daar zij haar rechten ontleende aan haar echtgenoot. Degene die houder is van de gebruiksrechten op de grond, is degene aan wiens bee (afstammingsgroep via de moederlijke lijn) de grond behoort. Deze gebruiksrechten vervallen evenals het recht van vruchtgebruik bij de dood van de houder. De huwelijks giften geschonken bij totstandkoming van het huwelijk en hetgeen de man de vrouw tijdens het huwelijk schenkt, zorgen er over het algemeen voor dat er een aanwas van het vermogen van de Marron-vrouw plaatsvindt. Na het overlijden van haar echtgenoot kan haar vermogen afnemen, afhankelijk van het dorp waar zij woont en daarmee samenhangend de plaats waar haar kostgrond gelegen is. De vermogensrechtelijke positie van de Marron-man daarentegen neemt niet toe als gevolg van het huwelijk of als gevolg van het overlijden van (één van) zijn echtgenote(s).

Uit hoofdstuk 4 blijkt dat de Caraïbische vrouw de benodigdheden voor de huishouding niet als huwelijks gift verkrijgt, maar dat zij worden aangeschaft nadat het huwelijk gesloten is. De daarvoor gedane uitgaven zijn te beschouwen als kosten van de huishouding die door de man gedragen moeten worden. Kleding en sieraden die een man aan zijn vrouw geeft worden haar eigendom. Verder doet het Caraïbische huwelijk geen gemeenschap van goederen ontstaan. Ingeval namelijk het huwelijk door echtscheiding zou worden ontbonden, worden de goederen ook niet gedeeld. Bij echtscheiding is de "schuldvraag" van belang. De partij die de schuldlige is (lees: de ene partner heeft verlaten) moet alles, met uitzondering van de persoonlijke spullen achterlaten en vertrekken. Betreft het een vrouw die in haar dorp woonde en een andere man neemt, dan vertrekt zij meestal met achterlating van alles naar het dorp van de nieuwe man. Het huishouden en de kinderen die zij achterlaat worden door haar familie verzorgd. Vaak is het haar zuster die haar rol overneemt, daar het toegestaan is dat een Caraïbische man seksuele betrekkingen met de zus van zijn vrouw onderhoudt. Woonde deze vrouw in het dorp van haar man en kiest zij een andere partner, dan moet zij eveneens met slechts haar per-

soonlijke eigendommen vertrekken. De kinderen worden in een dergelijk geval naar het dorp van de vrouw gebracht en door haar moeder of zuster verder opgevoed. De man kan in een dergelijk geval de zuster van zijn ex-vrouw tot vrouw kiezen, die het huishouden dat achtergelaten is, dan overneemt. Kiest een man ervoor om de relatie met de vrouw stop te zetten, dan bezoekt hij haar niet meer en laat verder alle roerende goederen voor haar, inclusief de roerende goederen die zijn eigendom waren, maar in haar hut lagen.

Indien het huwelijk door overlijden beëindigd wordt, dan is de woonplaats van de echtgenoten na de huwelijksluiting en het feit of zij al dan niet kinderen gehad hebben van groot belang bij de bepaling van de erfgenamen. Zijn er kinderen dan erven echtgenoten in principe wel van elkaar. Zijn er geen kinderen dan erft de vrouw over het algemeen van de man, daar het regel is dat de vrouw in haar dorp blijft wonen. De man erft om dezelfde reden over het algemeen niet van de vrouw. Het blijkt dus dat de vermogensrechtelijke positie van de langstlevende Caraïbische echtgenoot noch door het huwelijk, noch door overlijden beïnvloed wordt.

Hoewel de Caraïben bij het onderzoek aangegeven hebben dat zij privé-vermogen hebben, kom ik tot de conclusie dat dit privé-vermogen gemeenschapsbezit is. De gemeenschap waartoe dit vermogen behoort, is aan verandering onderhevig: het is of het gezin waaruit de vrouw komt, ingeval de echtgenoten in het dorp van de vrouw wonen of het nieuwe gezin dat man en vrouw gesticht hebben, of het gezin waar de man toe behoort indien er uit het huwelijk geen kinderen geboren zijn en het echtpaar in het dorp van de man woont. Van erfrecht in de eigenlijke zin des woords, is er vanuit deze visie dan geen sprake.

In hoofdstuk 5, waarin de positie van de langstlevende echtgenoot tegen de achtergrond van het huwelijksvermogens- en erfrecht in Suriname wordt behandeld komen tevens de verschillen tussen het Surinaams en Nederlands huwelijksvermogens- en erfrecht aan de orde. Ook wordt in dit hoofdstuk gekeken naar de positie van de langstlevende echtgenoot in het Nederlands erfrecht en naar de factoren die de positie van de langstlevende echtgenoot in het Nederlands erfrecht beïnvloed hebben.

Anno 2005 is er in Suriname wettelijk sprake van gelijkheid van man en vrouw op voornoemde vlakken. De regels van het Surinaams huwelijksvermogens- en erfrecht gelden dus gelijkkelijk voor zowel de man als de vrouw. Het huwelijksgoederenregime dat voor de meeste huwelijken in Suriname geldt is de algehele gemeenschap van goederen. Tevens behoren tot de eerste groep van erfgenamen in het Surinaams erfrecht de bloedverwanten in de rechte neerdalende lijn en de echtgenoot.

De langstlevende echtgenoot wordt voor zover het betreft de nalatenschap van de vooroverleden echtgenoot met een kind van de overledene wordt gelijkgesteld. Ook biedt de Surinaamse wet verschillende mogelijkheden om de langstlevende echtgenoot door middel van een testamentaire making verzorgd achter te laten waarbij het vruchtgebruiktestament in Suriname het meest gebruikte model ter nakoming van de verzorgingsverplichting ten behoeve van de langstlevende is. Als afsluiting van dit hoofdstuk wordt geconcludeerd dat in Suriname in tegenstelling tot in Nederland de behoefte aan een ouderlijke boedelverdeling als wettelijk stelsel (nog) gering is, omdat zowel degenen die het testament moeten opmaken als dege-

nen voor wie het testament bestemd is, geen behoefte hebben aan een verder gaande wettelijke voorziening in de verzorgingsbehoefte van de langstlevende dan het vruchtgebruikertestament.

In hoofdstuk 6 wordt de vermogensrechtelijke positie van de langstlevende Marron-echtgenoot vergeleken met de vermogensrechtelijke positie van de langstlevende Caraïbsche echtgenoot. Ingegaan wordt op de algemene overeenkomsten, de overeenkomsten in het huwelijksvermogens- en erfrecht. De algemene en erfrechtelijke verschillen tussen de twee stelsels komen hierna aan de orde.

De grootste overeenkomst tussen de positie van de langstlevende echtgenoot bij de Marrons en de Caraïben is het feit dat in beide stelsels vanuit de groep gedacht wordt. Het onroerend goed is groepsbezit, het vermogen moet binnen de groep waar men toe behoort blijven, de groep waar een lid toe behoort, moet voor dat lid zorg dragen. Deze zelfde groepsgedachte zorgt tevens voor het grootste verschil. Bij de Caraïben behoort, zoals uit mijn onderzoek gebleken, alle vermogen aan de groep toe. Hierdoor is er geen sprake van huwelijksvermogens- of erfrecht in de eigenlijke zin des woords. Doordat de Caraïben traditioneel geen privé-vermogen hebben, ontbreekt het gemeenschappelijk uitgangspunt en is een dieper gaande vergelijking van deze twee stelsels niet mogelijk.

Hoofdstuk 7 geeft de vergelijking weer van de positie van de langstlevende Marron-echtgenoot met de positie van de langstlevende Surinaamse echtgenoot. Ook hier komen eerst de overeenkomsten en verschillen in het huwelijksvermogensrecht aan de beurt, waarna de overeenkomsten en verschillen op het erfrechtelijk vlak volgen. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een artikelsgewijze erfrechtelijke vergelijking van het Marron- met het Surinaams erfrecht.

Als we de vergelijking van de vermogensrechtelijke positie van de langstlevende Marron echtgenoot met de vermogensrechtelijke positie van de langstlevende Surinaamse echtgenoot overzien, merken we dat het huwelijk met de andere echtgenoot en het overlijden van die echtgenoot bij de Marrons een te verwaarlozen invloed op de vermogensrechtelijke positie van de langstlevende echtgenoot hebben. Het huwelijk en overlijden hebben op de vermogensrechtelijke positie van de Surinaamse (langstlevende) echtgenoot wel een behoorlijke invloed daar bij het huwelijk over het algemeen het vermogen van beide echtgenoten tezamen een gemeenschappelijk vermogen wordt waar beiden evenveel recht op hebben en vanwege het feit dat de Surinaamse langstlevende echtgenoot een kindsdeel erft van de nalatenschap van de andere echtgenoot en de inboedel van de gezamenlijke woning tot zich mag nemen.

Hoofdstuk 8 en 9 geven waar mogelijk verklaringen van achtereenvolgens de in hoofdstuk 6 en 7 gevonden overeenkomsten en verschillen in de vergelijking van het huwelijksvermogens- en erfrecht van de Marrons met het huwelijksvermogens- en erfrecht van de Caraïben en het in Suriname geldend recht.

In hoofdstuk 8 heb ik bij het zoeken naar een verklaring van de verschillen en overeenkomsten tussen het Marron- en Caraïbsch erfrecht moeten constateren dat de uitgangspunten van het recht bij de Marrons en de Caraïben ver uit elkaar liggen en dat het geven van de juiste verklaring voor de verschillen en overeenkomsten bij de Marrons en Caraïben niet valt binnen het terrein van dit onderzoek en derhalve niet verder uitgewerkt kan worden.

Het grootste verschil dat in hoofdstuk 7 tussen de positie van de langstlevende Marron echtgenoot en de positie van de langstlevende Surinaamse echtgenoot naar voren komt, is het feit dat er door het huwelijk geen gemeenschap van goederen tussen Marron echtgenoten ontstaat, terwijl dat tussen Surinaamse echtgenoten over het algemeen wel het geval is en het feit dat de echtgenoten in het Marron-erfrecht niet van elkaar erven, terwijl de echtgenoten in het Surinaams erfrecht over het algemeen wel erfgenamen van elkaar zijn. De verklaringen voor deze verschillen welke in hoofdstuk 9 gegeven worden, liggen in het feit dat de Marronman en -vrouw over het algemeen niet samenwonen en in het gegeven dat in het Marron-erfrecht het beginsel van bloedverwantschap niet verbroken is. Hierdoor erven slechts de bloedverwanten en niet de echtgenoot die geen bloedverwant is.

In hoofdstuk 10 volgt er tenslotte een evaluatie van de gevonden overeenkomsten en verschillen, waarbij het meest opvallende verschil, het feit dat vrouwen in het Marron rechtssysteem anders behandeld worden dan mannen, bekeken wordt. Ingegaan wordt op discriminatie op grond van het geslacht, gelijkheid en de ontwikkeling van het gelijkheidsbegrip in West-Europa en bij de in stamverband levenden. Gekomen is tot het inzicht dat toepassing van noch het Westerse gelijkheidsbegrip noch het gelijkheidsbegrip van in stamverband levenden gepast is om na te gaan of er in de Marron maatschappij sprake is van discriminatie op grond van het geslacht. In de Marron maatschappij leeft de gedachte over een ongerechtvaardigd onderscheid op grond van het geslacht niet. Er kan mijns inziens pas gewerkt worden aan vereffening van een ongerechtvaardigde ongelijkheid als de maatschappij zich ervan bewust is dat die onrechtvaardigheid er is. In de Marron maatschappij moet het proces van bewustwording eerst op gang komen voordat overgegaan kan worden tot het wegwerken van een eventueel ongerechtvaardigd onderscheid op grond van het geslacht.

Het proefschrift wordt afgesloten met conclusies en aanbevelingen waarin richtlijnen worden aangereikt om te geraken tot een duidelijke afbakening van de gebieden waarin het Marron-erfrecht geldt. Tevens zijn er conflictregels aangegeven in geval er sprake zou zijn van een botsing tussen het Marron-recht en het Surinaams recht. Deze aanbevelingen hebben de bedoeling om te leiden tot behoud van het traditionele Marron-erfrecht en verkleining van de kans dat dit recht in verdrukking raakt door de regels van het Surinaams recht.

